

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК НАУКА: ВІД ОСНОВ ДО НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

*За науковою редакцією доктора економічних наук
професора В. Я. Плаксієнка*

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ — 2021

УДК 657
Б 94

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Полтавського державного аграрного університету
(протокол № 22 від 18 травня 2021 р.)*

Рецензенти:

Бондар М. І., доктор економічних наук, професор, декан факультету обліку та податкового менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана»;

Малюга Н. М., доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;

Маренич Т. Г., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка.

Бухгалтерський облік як наука; від основ до наукової картини світу
Б 94 [колективна монографія] / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 340 с.

ISBN 978-611-01-2277-1

У колективній монографії наводяться історичні, методологічні та організаційні аспекти розвитку бухгалтерського обліку як важливої самостійної та динамічної науки в галузі економіки. Авторами всебічно розглянуті як концептуальні засади функціонування облікової науки, так і окремі перспективні стратегічні напрямки її розвитку на базі сучасних досягнень науково-технічного прогресу.

Видання рекомендується науковцям, здобувачам II та III освітньо-наукових рівнів «Магістр» та «Доктор філософії», а також практикам, які розробляють нормативне та методичне забезпечення обліково-аналітичної роботи.

УДК 657

ISBN 978-611-01-2277-1

© Колектив авторів., 2021.
© Видавництво «Центр учбової літератури», 2021.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

(Плаксiєнко В.Я., д.е.н., професор, Полтавський державний аграрний унiверситет, Легенчук С.Ф., д.е.н., професор, державний унiверситет «Житомирська полiтехнiка») 7

РОЗДІЛ 1. «ЯДРО» БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНОСТІ 9

1.1. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку як науки в Україні (Бондарчук Н.В., д.держ.упр., професор, Дніпровський державний аграрно-економічний університет) 9

1.2. «Ядро» та змінні у визначенні, предметі і методи бухгалтерського обліку (Плаксiєнко В.Я., д.е.н., професор, Лiпський Р.В., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний унiверситет) 19

1.3. Обліковий базис генерації потоків капіталу (Камінська Т.Г., д.е.н., професор, Академія праці, соціальних відносин та туризму, Овчарик Р.Ю., к.е.н., доцент, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, Ільчак О.В., к.е.н., асистент, Національний університет біоресурсів і природокористування України) 38

РОЗДІЛ 2. ОКРЕМІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ 53

2.1. Інформаційна роль фінансового обліку у забезпеченні економічної, соціальної та екологічної відповідальності підприємств (Канцедал Н.А., к.е.н., доцент, Пономаренко О.Г., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет) 53

2.2. Трансформація інформаційної ролі бухгалтерського обліку в управлінні доходами аграрних підприємств (Пилипенко К.А., д.е.н., професор, Мац Т.П., к.е.н., доцент, Красота О.Г., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет) 64

2.3. Інформаційна роль бухгалтерського обліку у вирішенні проблем податкової безпеки підприємств (Лега О.В., к.е.н., доцент, Прийдак Т.Б., к.е.н., доцент, Яловега Л.В., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет) 74

2.4. Логістичні питання організації обліку запасів (Левченко З.М., к.е.н., доцент, Тютюнник С.В., к.е.н., доцент, Дугар Т.Є, к.е.н., доцент, Романченко Ю.О., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет).....	85
2.5. Річна фінансова звітність як засіб формування та реалізації державної політики у сфері бухгалтерського обліку (Грибовська Ю.М., к.е.н., доцент, Ходаківська Л.О., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет).....	102

РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ 115

3.1. Глобальні принципи управлінського обліку в контексті формування екологічної безпеки підприємств (Гуцаленко Л.В., д.е.н., професор, Національний університет біоресурсів та природокористування України, Лепетан І.М., к.е.н., доцент, Вінницький національний університет)	115
3.2. Формування та обліковий супровід витрат логістичного сегменту підприємства (Назаренко О.В., д.е.н., професор, Сумський національний аграрний університет)	130
3.3. Управління фінансово-економічною стійкістю підприємства у контексті застосування обліково-аналітичних інструментів (Шмиголь Н.М., д.е.н., професор, Національний університет «Запорізька політехніка», Касянок М.А., аспірант, Запорізький національний університет)	143
3.4. Обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку підприємств (Скоробогатова Н.Є., к.е.н., доцент, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»)	154
3.5. Архітектурно-онтологічне моделювання обліково-аналітичного забезпечення менеджменту бізнес-процесів підприємства (Пилипенко А.А., д.е.н., професор, Халліфах А. М., стажер, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця)	165

2.2. Трансформація інформаційної ролі бухгалтерського обліку в управлінні доходами аграрних підприємств

Ефективність інформаційного середовища системи бухгалтерського обліку є основним критерієм та необхідністю забезпечення користувачів інформацією для прийняття управлінських рішень. Лише облікова інформація може задовільнити та дати відповіді на широке коло питань: починаючи з операційних питань, оптимізації податкових витрат та платежів, цінової політики підприємства. Ефективність інформаційної функції є основним пріоритетом розвитку фінансового, управлінського та податкового обліку в руслі інформаційної економіки

Сучасні економічні процеси неможливі без неупередженої, релевантної та своєчасної інформації. Суспільство має величезний поштовх до розвитку саме в напрямку діджиталізації, при цьому залишається та зростає економічна цінність інформації та знань, на основі яких розвиваються інформаційні можливості підприємств та суспільства в цілому.

Вдосконалення інформаційної функції бухгалтерського обліку пов'язане із встановленням потреби кожного рівня управління одержувачів інформації та формуванням системи показників, що дозволяють ефективно управляти економічними процесами суб'єктів господарювання. Досягнення найвищого ступеня оперативності бухгалтерського обліку можливе лише в умовах автоматизованої обробки, орієнтованої на одержання, опрацювання й аналіз облікової інформації на будь-яку дату.

Отже, роль бухгалтерський обліку, як визначного елементу в системі управління аграрними підприємствами, важко переоцінити зважаючи на завдання, які ставляться перед ним: відображення реальних процесів виробництва, обігу, розподілу та використання запасів підприємства, фінансових можливостей діяльності та розвитку. Бухгалтерський облік виступає інформаційною основою планування і аналізу та системи фінансово-господарської діяльності аграрних підприємств.

Бухгалтерський облік є частиною інфраструктури ринкового середовища, оскільки він є інформаційною системою фінансово-господарської діяльності підприємства, організації чи установи та уряду. Отже, бухгалтерський облік з однієї сторони є одночасно інструментом державного регулювання, а з іншої – його об'єктом [1].

Ефективна реалізація функцій управління залежить від повноти, достовірності, релевантності та якості інформації. У цьому контексті організація та методика бухгалтерського обліку як важливої складової частини інформаційної системи підприємства повинна здійснюватися не лише для надання інформації про операції, що мали місце в минулих звітних періодах, а передусім для обґрунтування майбутніх управлінських рішень. Враховуючи вищезазначене, система бухгалтерського обліку на підприємстві повинна піддаватися перманентному вдосконаленню з урахуванням сучасних змін економічної ситуації та вимог суб'єктів управління до облікової інформації

Узгодженість дій в управлінні аграрними підприємствами забезпечує досягнення запланованої мети і в цьому вагомому місці займає інформація. Можливості вирішення завдання різко зростають коли планові і бухгалтерські дані виявляються зіставними, а інформація про об'єкти обліку достатньо аналітична. Наприклад, інформація про виробничі витрати чітко відображає їх цільове спрямування, планування і облік витрат ведеться за центрами їх виникнення і центрами відповідальності [2].

Проте система бухгалтерського обліку як інформаційний генератор не в змозі забезпечити задоволення релевантною інформацією специфічних інформаційних потреб користувачів. В даному випадку йдеться саме про внутрішніх користувачів, для яких навіть аналітична облікова інформація не формує повноцінного масиву даних для прийняття та супроводження виконання управлінських рішень. Хоча низка науковців стверджує, що «предмет та методика бухгалтерського обліку передбачає відображення показників економічної, соціальної та екологічної складових підприємницької діяльності» [3, с. 121].

Облікова інформація має свої особливості, що робить її досить важливою для управління та прийняття виважених управлінських рішень. Вона виникає на різних етапах технології обліку і розв'язує різні облікові завдання:

- кожен господарський процес зафіксований у вигляді операції у первинних документах, що є певним підтвердженням її здійснення. Цей документ є вихідною точкою для подальшого обліку та реєстрації в інших документах (облікових реєстрах);
- облікові реєстри, в свою чергу, після заповнення стають носіями узагальненої облікової інформації і відіграють вже досить вагому роль для

аналізу і отримання аналітичної інформації, після проведення деяких математичних і аналітичних процедур, розрахунків;

– на основі складання реєстрів можна скласти звітні форми обліку, що служать певним доказом ведення господарської діяльності підприємством. Звіти є основними джерелами проведення економічного аналізу [4, с. 146].

Неодмінною умовою підвищення ефективності застосування облікової інформації та вдосконалення управління підприємством загалом є докорінна реконструкція його технічної та інформаційної бази на основі автоматизованої системи обліку та застосування інформаційних технологій. Вдосконалення інформаційної системи бухгалтерського обліку на рівні підприємства як обов'язкової і необхідної умови забезпечення розроблення ефективних управлінських рішень потребує не лише переосмислення методики управління, не лише покращення матеріально-технічної бази та форм накопичення і зберігання інформації, а й якісно нових кваліфікаційних характеристик обліково-аналітичного персоналу, здатного забезпечити формування адекватної потребам сьогодення обліково-аналітичної інформації [5, с. 47].

Сучасні умови ведення бізнесу, а особливо в аграрній сфері, передбачають підготовку підприємства до імовірних змін ринкової ситуації (інфляція, розвиток конкуренції, зростання масштабів інновацій). Тому аграрні товаровиробники повинні бути готові до розробки і впровадження нових методологічних підходів управління доходами. Постійний пошук нових стратегій та нетрадиційних методів управління, в тому числі доходами, забезпечить аграрному підприємству стабільність розвитку і стійкість до негативних впливів у конкурентному середовищі.

Доходи підприємства - це збільшення економічних вигод у результаті збільшення активів (грошових коштів та іншого майна), так і погашення зобов'язань, що приводить до зростання власного капіталу підприємства за умови, що обсяг капіталу принаймні не зменшується [6].

Під управлінням слід розуміти «процес забезпечення діяльності підприємства відповідно до його планів і для досягнення його цілей» [7, с. 183]. Управління доходами – «економічна техніка, спрямована на визначення найбільш вигідної цінової політики для оптимізації доходу організації на основі визначення поведінки попиту» [8, с. 154].

Оскільки головною метою створення будь-якого підприємства в тому числі аграрного – є максимальне отримання прибутку з мінімально

понесеними витратами, першочерговим завданням постає формування стратегії отримання оптимального доходу у розмірі необхідному для покриття усіх витрат, в тому числі сплати податків, із забезпеченням розширеного відтворення. Визнання доходу і достовірні його оцінки є необхідною умовою для відображення інформації у річній фінансовій звітності. Однією з умов визнання доходу від реалізації є передача покупцеві продукції чи надання послуг.

На сьогоднішній день наукова спільнота виділяє декілька основних завдань системи управління доходами аграрних підприємств, а саме:

- забезпечення максимального розміру доходу, що відповідає ресурсному потенціалу аграрного підприємства;
- забезпечення необхідного рівня доходу на інвестований капітал;
- забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів відповідно до завдань розвитку підприємства;
- забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства.

Управління доходами аграрних підприємств на основі відповідних принципів з врахуванням поділу їх на різні рівні управління із прямим й зворотнім зв'язком. В свою чергу управління доходами зі зворотним зв'язком містить у собі контроль реалізації продукції й рівня доходу, досягнутого в порівнянні з необхідним, а також здійснення будь-яких коригувальних дій у випадку відхилення, якщо це необхідно.

При управлінні доходами з прямим зв'язком даються оцінки очікуваної реалізації продукції й отриманого доходу до того або іншого моменту в майбутньому, замість того, щоб порівнювати фактичну реалізацію з необхідною. Якщо ці оцінки відрізняються від запланованих показників, то вживають відповідні дії, щоб звести до мінімуму ці розходження. Ціль такого управління – встановити контроль до того, як виникнуть які-небудь відхилення від необхідної величини доходів.

Під час управління доходами в системі обліково-аналітичного забезпечення аграрних підприємств України доречно звернути увагу на формування Наказу про облікову політику підприємства. Слід зазначити, що ведення обліку на підприємстві розпочинається з процесу документування господарських операцій. Стосовно операцій з доходами в обліковій політиці потрібно зазначити, які документи є підставою для відображення операцій в системі обліку (стандартні бланки, документи розроблені самим підприємством, чи поєднання першого та другого варіантів для обліку операцій із доходами).

Розроблення облікової політики передбачає та забезпечує ефективну організацію бухгалтерського обліку доходів на підприємстві. Часто спостерігається формальний підхід до формування облікової політики, який зводиться до складання фінансової звітності відповідно до загальних вимог П(С)БО і зовнішніх користувачів.

Необхідно зазначити, що доречним є закріплення в обліковій політиці права підпису за окремими документами та умови передачі цього права.

Отже, під час формування наказу про облікову політику на підприємстві доцільно розкрити всі елементи облікової політики та необхідно включити до наказу положення з внутрішньогосподарського обліку дотримуючись принципу визнання доходів і витрат.

Принципи ведення обліку за міжнародними стандартами обліку, визначають як слід відображати доходи і витрати у звітності компаній, виділяючи принцип визнання витрат, принцип визнання доходів, принцип співвідношення доходів і витрат [13], що забезпечує нормативне регулювання визнання доходів і витрат та їх співставлення: «співвідношення доходів і витрат передбачає, що витрати повинні бути відображені в бухгалтерському обліку за той же період, що і дохід, для отримання кого вони були зроблені».

У п. 8 П(С)БО 15 «Дохід» зазначено, що дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визнається в бухгалтерському обліку за наявності таких умов:

- покупець передані ризики і вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товари, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління і контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручки) може бути достовірно визначена;
- є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені [11].

МСФЗ 18, на відміну від П(С)БО 15, критерієм визнання доходу від реалізації продукції встановлює передачу покупцеві не всіх, а лише суттєвих ризиків і вигод, пов'язаних із правом власності на продукцію (товар) [12].

Умови визнання доходів за національними та міжнародними стандартами представлені нами в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняння умов визначення доходів за П(С)БО 15 «Дохід» та МСБО 18 «Дохід» [10, 12]

Операція	П(С)БО 15	МСБО 18
Визначення	Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена	Дохід - це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу
Дохід від продажу товарів має визнаватися в разі задоволення всіх наведених умов:	- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив); - підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами); - сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена; - є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені	- суб'єкт господарювання передав покупцеві суттєві ризики і винагороди, пов'язані з власністю на товар; - за суб'єктом господарювання не залишається ані подальша участь управлінського персоналу у формі, яка, як правило, пов'язана з володінням, ані ефективний контроль за проданими товарами; - суму доходу можна достовірно оцінити; - ймовірно, що до суб'єкта господарювання надійдуть економічні вигоди, пов'язані з операцією; - витрати, які були або будуть понесені у зв'язку з операцією, можна достовірно оцінити
Надання послуг	Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції. Результат операції з надання послуг може бути достовірно оцінений за наявності всіх наведених нижче умов: - можливості достовірної оцінки доходу; - ймовірності надходження економічних вигід від надання послуг; - можливості достовірної оцінки ступеня завершеності надання	Якщо результат операції, яка передбачає надання послуг, може бути попередньо оцінений достовірно, дохід, пов'язаний з операцією, має визнаватися шляхом посилення на той етап завершеності операції, який існує на кінець звітного періоду. Результат операції може бути попередньо оцінений достовірно у разі задоволення всіх наведених далі умов: - можна достовірно оцінити суму доходу; - є ймовірність надходження до суб'єкта господарювання економічних вигід, пов'язаних з операцією; - можна достовірно оцінити ступінь завершеності операції на кінець

Ще раз акцентуємо увагу, що формування інформації про доходи в бухгалтерському обліку та відображення їх у фінансовій звітності відбувається на основі первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку.

У бухгалтерському обліку й фінансовій звітності доходи відображаються в момент їхнього виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Це означає, що облік доходів і складання звітності здійснюються на підставі облікового принципу нарахування.

У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (П(С)БО) наведено найбільш точне визначення доходу, а саме це - збільшення економічних вигод підприємства за рахунок надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім збільшення капіталу за рахунок внесків учасників підприємства) [9]. Визначення «дохід» майже дослівно дублюється і в П(С)БО 15 «Дохід» [10].

Отже, з точки зору бухгалтерського обліку поняття «дохід» означає надходження економічних вигод протягом звітного періоду, які виникають в результаті діяльності підприємства у вигляді виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), відсотків, дивідендів тощо.

Переважає більшість аграрних підприємств за найменшої нагоди намагаються приховати інформацію щодо отриманих доходів. В першу чергу це стосується зменшення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), як наслідок зменшення бази оподаткування підприємств, тому актуальним питанням щодо обліку доходів аграрних підприємств, залишається своєчасне та повне відображення даних у системі бухгалтерського обліку.

Не останнього значення набуває питання нормативно-правового забезпечення методології бухгалтерського обліку доходів та їх класифікації.

Також необхідно підкреслити доцільність законодавчого та нормативного врегулювання питань класифікації доходів від всіх видів діяльності (операційної, фінансової та інвестиційної), а також встановлення єдиних методологічних аспектів формування доходів. Це сприятиме більш достовірній інформації, яку наводить підприємство у фінансовій звітності, а також призведе до покращення аналізу доходів від різних видів діяльності. З цією метою було запропоновано виділення

окремого рахунку для обліку доходів від інвестиційної діяльності та удосконалення номенклатури субрахунків до рахунків класу 7 «Доходи і результати діяльності» [11].

Основним доходом аграрних підприємств виступає дохід від реалізації продукції власного виробництва, не включаючи матеріальних, трудових і грошових витрат на виробництво і реалізацію.

Аграрним підприємствам притаманне таке поняття як сезонність виробництва, що пов'язано з виконанням комплексу робіт у різні періоди року з великою кількістю технологічних особливостей, інформація щодо яких має бути відображена в первинних документах і реєстрах бухгалтерського обліку з подальшою трансформацією цих показників у річну фінансову і статистичну звітність. Велика кількість і різноманітність виконуваних робіт передбачає виникнення великого масиву бухгалтерської інформації у різних звітних періодах що негативно відображається на якості інформації що використовується при організації формування та розподілу доходу. Також виникає необхідність враховувати розміри аграрного підприємства, форму власності, організаційно-правову форму господарювання, кількість засновників товариства тощо. Своєчасне та правильне визнання доходу й його оцінка, а також його відображення в системі бухгалтерських рахунків, впливають фінансовий результат аграрного підприємства. Для визначення фінансового результату звітного періоду варто порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів.

Отже збільшення потреби в інформаційних потоках, сформованих за допомогою даних бухгалтерського обліку для здійснення управління аграрними підприємствами, та великою потребою отримання релевантної інформації, визначає необхідність проведення ідентифікації видів обліку та підсистем бухгалтерського обліку з врахуванням змін соціально-економічного середовища. Оскільки дані бухгалтерського обліку безпосередньо становлять основу прийняття управлінських рішень виникає необхідність врахування ряду причин які не дозволяють даним бухгалтерського обліку та фінансової звітності мати повну інформацію що необхідна для отримання правдивої картини діяльності аграрних підприємств, здійснення фінансово-економічного аналізу і врешті прийняття своєчасних управлінських рішень перспективного спрямування. Тому можна окреслити наступні несприятливі фактори:

- відображення господарської діяльності підприємств у фінансовій звітності лише у грошовому вимірнику;
- відображення господарських операцій у що вже знайшли своє відображення у первинних документах і реєстрах бухгалтерського обліку;
- неможливість 100 % відображення ринкової вартості усіх активів;
- величина багатьох статей балансу має оціночний характер та інші.

В результаті проведеного дослідження підкреслимо необхідність постійного та прискіпливого аналізу чинних форм надання облікової інформації та в означенні шляхів їх вдосконалення, з метою забезпечення необхідною інформацією керівництво для управління підприємством зокрема та позитивним соціально-економічним середовищем в цілому.

Система управління доходами на аграрних підприємствах буде ефективною за умови пошуку шляхів і організації суворого контролю за своєчасністю і обсягом надходження доходів. Кожне підприємство повинне застосовувати в управлінні доходами свій унікальний алгоритм, розроблений на основі аналізу доходів за попередній період, постійного пошуку нових джерел збільшення доходів, здійснення планування річних показників отримання доходів, суворий контроль як за надходженням доходів так і їх використанням.

Конкурентне середовище постійно впливає на удосконалення системи управління доходами в аграрній сфері. Застосування підприємствами новітніх інструментів системи управління доходами як правило покликані на допомогу керівникам в прийнятті управлінських рішень, але вимагають постійного контролю щодо переваг і недоліків таких систем і доцільності їх використання.

Дохід можна сприймати не лише як обсяг надходжень грошових коштів, але і як фінансовий ресурс, який отриманий підприємством в результаті його функціонування. В цьому контексті дохід, будучи одним із видів ресурсів, можна аналізувати на основі концепції управління ресурсами. Узгодженість факторів виробництва, ресурсних потоків, ресурсного потенціалу і стратегічних ресурсів підвищують ефективність ресурсного забезпечення господарської діяльності підприємств.

Управління доходами аграрних підприємств можна вважати мистецтвом, що допомагає здійснювати фінансове забезпечення ресурсного потенціалу підприємства спираючись на основні функції: планування, організації, мотивації та контролю. Виконання перелічених функцій здійснюється за допомогою наступних методів: економічних,

адміністративних, організаційних і соціальних. Чітка взаємодія основних елементів фінансового управління дозволяє підвищити ефективність забезпечення активами господарської діяльності підприємства.

Збільшення доходів аграрних підприємств перед усім залежить від низки факторів на які необхідно зважати, а саме:

– основним джерелом збільшення доходу є збільшення обсягу реалізації продукції з одночасним зниженням її собівартості та підтримання якості продукції на відповідному рівні;

– чітке та своєчасне виконання договірних зобов'язань стане запорукою бездоганної ділової репутації;

– підбір та збереження висококваліфікованого персоналу забезпечить чітке і безперервне функціонування системи управління доходами зокрема і діяльності підприємства в цілому; та інше.

Основні напрями вдосконалення системи управління доходами аграрних підприємств механізму формування фінансових результатів включають: оптимізацію облікової політики підприємства; комплекс заходів, що забезпечують законне й правильне визначення розміру виручки від реалізації продукції, суми податку на додану вартість, сум податків, які відносять на фінансові результати, а також розмірів витрат виробництва, що впливає на точність і вірогідність визначення фінансових результатів.

Список використаних джерел

1. Верига Ю. Роль обліку в управлінні підприємством. URL: http://sophus.at.ua/publ/2012_12_11_12_kampodilsk/sekcija_2_2012_12_11_12/rol_obliku_v_upravlinni_pidpriemstvom/12-1-0-273.

2. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні. Аналіз стану та перспективи розвитку, Київ, 2007. 221с.

3. Осадча О. О. Реформування інформаційного забезпечення за даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : збірник наукових праць / Ред. кол. : І.Д. Пасічник, О.І. Дем'янчук. Острог : Вид. Національного університету «Острозька академія», 2014. Вип. 26. С. 119-123.

4. Реслер М.В. Значення обліково-аналітичної інформації в управлінні підприємством. *Науковий вісник Ужгородського університету* : Серія: Економіка. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2012. Вип. 3 (37). С. 146-148.

5. Гарасим П.М., Приймак С.В. Проблеми формування обліково-аналітичної інформації в системі менеджменту. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. 722. С.42 – 47.

6. Управління доходами і витратами підприємств. URL: https://studme.com.ua/133710187035/finansy/upravlenie_dohodami_rashodami_predpriyatiy.htm

7. Економіка підприємства: навч. пос. / за заг. ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка. 2-ге вид. К.: Ельга-Н, КНТ, 2009. 780 с.

8. Кириченко С. О., Лінник І.М. Сучасний фінансовий стан підприємства та перспективи його розвитку. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2015. № 16 С. 261 – 266.

9. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Законодавство України, Наказ МФУ України від 07.02.2013 р. № 73 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

11. Маренич Т. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції на підприємствах України. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. № 3. 12 с.

12. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text

13. Кочерга С.В., Пилипенко К.А. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. М-во освіти і науки України. Київ: ЦУЛ, 2005. С. 21–25.

2.3. Інформаційна роль фінансового обліку у забезпеченні економічної, соціальної та екологічної відповідальності підприємств

В умовах фінансово-економічної кризи в Україні особливого значення набуває проблема економічної безпеки як на рівні держави, галузей, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. Стрімко зростаюча інфляція, систематичне здорожчання ресурсів призводять до неплатоспроможності підприємств, а як наслідок – до їх неспроможності сплачувати податки за встановленими ставками й термінами.

Змістове навантаження дефініції «податкова безпека» передбачає взаємозв'язок стійкості економіки із захищеністю податкової системи та інтересами держави в цілому. Відсутність законодавчо врегульованого поняття «податкова безпека» ускладнює розуміння чітких критеріїв відмежування даного терміну від інших різновидів безпеки.

Інформаційну роль у вирішенні проблем податкової безпеки підприємств відіграє бухгалтерський облік, адже системою бухгалтерського обліку акумулюється та обробляється інформація щодо нарахування й сплати податків та зборів до бюджетів різних рівнів. Ми погоджуємося з тим, що не існує інформації більш доступної й достовірної, ніж інформація бухгалтерського обліку, адже вона формується на основі систематичного та суцільного документування всіх

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК НАУКА: ВІД ОСНОВ ДО НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

*За науковою редакцією доктора економічних наук
професора В. Я. Плаксієнка*

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 25.05.2021 р. Формат 60х84 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 21,25. Тираж 300 прим.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20, м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.